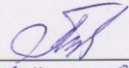

**Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Кафедра медицини та фізичної терапії**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри

 доц. Гурова А.І.
“ 02 ” 09 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПАТОЛОГІЧНА ФІЗІОЛОГІЯ

**спеціальність 226 Фармація, промислова фармація
освітня програма Фармація, промислова фармація
факультет Медичний**

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма Патологічна фізіологія
спеціальність 226 Фармація, промислова фармація.
освітня програма Фармація, промислова фармація

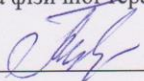
Розробник:

Гайдай Микола Іванович – доцент кафедри медицини та фізичної терапії, кандидат медичних наук.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри медицини та фізичної терапії

Протокол від “2” вересня 2019 року № 2

Завідувач кафедри медицини та фізичної терапії

 (Гурова А.І.)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 22 Охорона здоров'я	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність (професійне спрямування): 226 Фармація, промислова фармація	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		3-й	3-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4/5,4 самостійної роботи студента – 3,5/5,9	Ступінь вищої освіти: Бакалавр	24 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.	4 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		42 год.	82 год.
		Вид контролю:	
		Диф.залік (3)	Диф.залік (3)

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 1,1:1

для заочної форми навчання – 1:10,2

Пояснювальна записка

Мета курсу: оволодіння студентами знаннями з основних розділів патологічної фізіології, вміння використовувати їх в професійній діяльності, свідоме використання фармацевтичних засобів корекції патологічних станів різного генезу.

Ознайомити студентів з причинами, механізмами та основними закономірностями виникнення та розвитку захворювань і вроджених вад, а також компенсаторними, захисними можливостями організму.

Формування у студентів адекватних наукових уявлень про закономірності розладів фізіологічних систем, виховання навичок аналізу порушень системної регуляції як причин патогенних міжклітинних взаємодій, виявлення особливостей патогенезу хвороб і патологічних станів і хворих для підвищення якості фізичної реабілітації. Вивчення структурної основи найбільш важливих хвороб людини, їх етіології, патогенезу для осмислення та поглибленого знання клінічних проявів захворювань та використання отриманих знань у майбутній практичній діяльності.

Завдання курсу:

Теоретичні:

- Викласти теоретичні основи та методологічні особливості основ патології як науки про загальні механізми хвороб і патологічних станів у різних хворих і можливості їх оптимального блокування і модуляції усього процесу реабілітації;
- Дати уявлення про загальні закономірності розладів функціональних систем, зміни морфологічної будови та фізіологічних функцій при пошкодженнях та захворюваннях у різних системах організму.
- Показати особливості взаємодії органів та систем в залежності від змін ендогенного чи екзогенного середовища та патологічних чинників.

Практичні:

- Сприяти організації самостійної роботи студентів.
- Виробити навички функціональної діагностики та навчити студентів адекватно оцінювати функціональні можливості здорової та хворої людини для розробки раціональних принципів лікування.

Практичні:

- Сприяти організації самостійної роботи студентів.
- Виробити навички функціональної діагностики та навчити студентів адекватно оцінювати функціональні можливості здорової та хворої людини для розробки раціональних принципів фізичної реабілітації.

На основі теоретичних знань сформувані вміння оцінювати індивідуальні особливості хворих та вибір варіантів лікування.

На основі теоретичних знань сформувані розуміння механізму дії конкретного лікарського засобу та побічної дії від його застосування.

Компетентності

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК₂. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК₄. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим.

ЗК₆. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.

Фахові компетентності спеціальності (ФК)

ФК₁₇. Здатність здійснювати моніторинг ефективності та безпеки застосування населенням лікарських засобів згідно з даними щодо їх клініко-фармацевтичних характеристик.

ФК₁₈. Здатність забезпечувати раціональне застосування рецептурних та безрецептурних лікарських засобів згідно з фізико-хімічними, фармакологічними характеристиками, біохімічними, патофізіологічними особливостями конкретного захворювання та фармакотерапевтичними схемами його лікування.

ФК₂₀. Здатність здійснювати консультування та фармацевтичну опіку під час вибору та відпуску безрецептурного лікарського засобу шляхом оцінки співвідношення ризик/користь, сумісності, показань та протипоказань керуючись даними про стан здоров'я конкретного хворого із врахуванням біофармацевтичних, фармакокінетичних, фармакодинамічних та фізико-хімічних особливостей лікарського засобу.

Очікувані результати навчання:

ПРЗ 10. Знання способів раціонального застосування рецептурних та безрецептурних лікарських засобів згідно з фізико-хімічними, фармакологічними характеристиками, біохімічними, патофізіологічними особливостями конкретного захворювання та фармакотерапевтичними схемами його лікування

ПРЗ 12. Знання методик, рекомендованих для визначення лікарських засобів та їх метаболітів у біологічних рідинах та тканинах організму для проведення хіміко-токсикологічних досліджень з метою діагностики гострих отруєнь, наркотичного та алкогольних сп'янінь.

ПРУ 1. Застосовувати знання з загальних та фахових дисциплін у професійній діяльності, дотримуватись норм санітарно-гігієнічного режиму, вимог техніки безпеки та охорони середовища при здійсненні професійної діяльності. Проводити професійну діяльність у соціальній взаємодії оснований на гуманістичних і етичних засадах; ідентифікувати майбутню професійну діяльність як соціально значущу для здоров'я людини.

Міждисциплінарні зв'язки: Вивчення патологічної фізіології ґрунтується на знаннях та вміннях, отриманих студентами під час засвоєння таких дисциплін, як нормальна та патологічна анатомія людини, біологія людини та генетика, біохімія, нормальна фізіологія, мікробіологія та вірусологія, гістологія з основами ембріології.

Вступ

Програма вивчення навчальної дисципліни «Патологічна фізіологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «бакалавр» спеціальності 226 Фармація, промислова фармація.

Предметом вивчення представленої навчальної дисципліни є порушення функціонування організму на молекулярному, клітинному, органному, системному та організменному рівнях, розуміння механізмів цих порушень та шляхів їх корекції.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Змістовний модуль 1.

Загальна патологія.

Предмет і завдання патологічної фізіології. Нозологія.

Предмет і завдання патологічної фізіології, її зв'язок з медико-біологічними і клінічними дисциплінами. Методи патологічної анатомії та патологічної фізіології. Специфіка загальнопатологічних процесів. Основні етапи розвитку загальної патології. Вклад вітчизняних і зарубіжних вчених у становлення і розвиток патології. Значення робіт І.М. Сеченова, І.П. Павлова, І.І. Мечникова, В.В. Пашутіна, Н.І. Пирогова та інших у розвитку патології. Методи та рівні дослідження в патології. Визначення понять «здоров'я» і «норма». Визначення сутності хвороби та її основні ознаки. Критерії хвороби (скарги хворого, результати об'єктивного обстеження, зниження пристосовності і працездатності). Поняття «функціональна проба». Форми та стадії хвороби. Принципи класифікацій хвороб. Визначення понять «патологічна реакція», «патологічний процес», «патологічний стан». Формування дефекту як результат розвитку стійкого патологічного стану. Значення зовнішніх і внутрішніх чинників у виникненні, розвитку і результаті хвороби. Смерть, види, стадії, ознаки. Основні закономірності патогенезу, його фази та складові частини. Нозологія як основа клінічної патології.

Фактори, що впливають на здоров'я (спосіб життя, екологія, генетичні фактори, спадковість, медичне обслуговування). Рекомендації, що сприяють формуванню здорового способу життя.

Етіологія. Патогенез.

Визначення поняття «етіологія». Класифікація причин захворювань: зовнішні (механічні, хімічні, фізичні, біологічні, соціальні та психогенні) і внутрішні (спадковість, конституція, вік, стать). Умови виникнення і розвитку хвороби (спадкова схильність, патологічна конституція, ранній дитячий або старечий вік, порушення харчування, перевтома, невротичні стани, раніше перенесені хвороби). Визначення поняття «патогенез» як вчення про механізми виникнення, розвитку і результату хвороби. Основна ланка і «порочне коло» в патогенезі хвороб. Захисно-компенсаторні процеси.

Конституція, спадковість, реактивність, імунітет і алергія та їх роль у виникненні та перебігу хвороб.

Вчення про конституцію. Класифікація типів конституції (Гіппократ, Гален, Кречмер, Черноруцкий). Зв'язок типів конституції з хворобами. Значення віку у виникненні і розвитку хвороб. Дитячий вік і хвороби. Старіння і хвороби. Поняття геронтології, геріатрії, педіатрії. Клітинні структури, які беруть участь в спадковості. Поняття «фенотип» і «генотип». Спадкова схильність і генетична індивідуальність Роль спадкових і середовищних факторів у виникненні захворювань. Патогенез спадкових захворювань. Види мутацій: генні, хромосомні, геномні. Основні класи спадкової патології. Вроджена і спадкова патологія.

Компенсаторно-приспосувальні реакції організму.

Поняття про пристосування та компенсації. Загальне уявлення про особливості пристосування в умовах фізіології і патології. Механізми та стадії компенсаторно-приспосувальних реакцій. Гіпертрофія і гіперплазія, визначення понять, види та їх характеристика. Причини і механізми розвитку гіпертрофії, морфологічні прояви. Регенерація, визначення, її види, умови, що впливають на регенерацію тканин. Поняття про реактивності, як про внутрішні фактори організму. Види і форми реактивності. Роль реактивності організму у виникненні, перебігу і результаті хвороб.

Пошкодження. Дистрофії. Некроз.

Альтерація (пошкодження). Суть, причини. Механізми виникнення та види пошкоджень. Дистрофія. Дистрофії як відображення порушень метаболізму та форми альтерації. Дистрофія як перший реактивний процес в онтогенезі. Клітинні та позаклітинні механізми трофіки. Причини та механізми розвитку дистрофій. Класифікація в залежності від переважання змін у спеціалізованих елементах паренхіми чи в стромі (паренхіматози, стромально-судинні, змішані); за перевагою порушень того чи іншого виду обміну (білкові, жирові, вуглеводні, мінеральні); за розповсюдженням процесу (загальні, місцеві); в залежності від впливу генетичних факторів (спадкові, набуті). Паренхіматозні дистрофії, їх розподіл на білкові, жирові, вуглеводні. Паренхіматозні білкові дистрофії – гіаліново-краплинні, гідропічна, рогова. Морфологічна характеристика, причини, патогенез. Паренхіматозні жирові дистрофії – жирова дистрофія міокарду, печінки. Морфологічна характеристика, причини, патогенез. Паренхіматозні вуглеводні дистрофії. Дистрофії, пов'язані з порушенням обміну глікогену. Морфологічна характеристика, причини, патогенез порушень обміну глікогену при цукровому діабеті. Стромально-судинні дистрофії, їх розподіл на білкові, жирові, вуглеводні. Стромально-судинні білкові дистрофії – мукоїдне набрякання, фібриноїдне набрякання, гіаліноз, амілоїдоз. Морфологічна характеристика, причини, патогенез. Стромально-судинні жирові дистрофії, пов'язані з порушенням обміну нейтрального жиру або холестерину та його естерів. Загальне ожиріння. Морфологічна

характеристика, причини, патогенез. Атеросклероз як захворювання порушеного обміну холестерину та його естерів. Змішані дистрофії, пов'язані з порушенням обміну складних білків (хромопротейдів, нуклеопротейдів) та мінералів. Порушення обміну хромопротейдів. Ендогенні пігменти: гемоглобіногенні, протеїногенні, ліпідогенні. Гемосидероз. Жовтяниці – надпечінкова, печінкова, підпечінкова. Порушення обміну нуклеопротейдів. Подагра. Порушення обміну мінералів. Мінеральні дистрофії, їх види. Кальциноз (метастатичний, дистрофічний, метаболічний). Морфологічна характеристика, причини. Утворення каменів: причини, механізм та наслідки. Види каменів. Некроз, визначення, причини, механізми розвитку, морфологічна характеристика. Класифікація некрозу в залежності від причин, що його викликають (травматичний, токсичний, трофоневротичний, алергічний, судинний) та механізму впливу патогенного фактора (прямий, непрямий). Клініко-морфологічні форми некрозу, їх характеристика. Значення некрозу та його наслідків. Смерть, ознаки смерті, посмертні зміни.

Запалення.

Запалення, визначення, суть та біологічне значення. Біологія та патогенез запалення. Медіатори запалення. Класифікація запалення: ексудативне, продуктивне запалення. Ексудативне запалення – його види: серозне, гнійне (флегмона, абсцес), фібринозне (крупозне, дифтеричне), гнильне, геморагічне, катаральне. Продуктивне запалення – його види проміжне (інтерстиційне), гранулематозне, з утворенням поліпів. Гранулематоз.

Запалення і реактивність організму. Основні стадії запального процесу (альтерація, ексудація, проліферація) їх механізми розвитку. Загальна характеристика специфічного запалення, відмінність його від банального. Основи діагностики запальних захворювань, клініко-лабораторні дослідження. Лихоманка, визначення, причини, стадії, типи температурних кривих. Вплив лихоманки на функції органів і систем. Значення лихоманки для організму.

Імунопатологічні процеси.

Імунопатологічні процеси. Реакції гіперчутливості (алергійні реакції): види, проява, значення. Імунодефіцитні етапи – первинні та вторинні. Поняття про аутоімунні захворювання.

Імунітет, визначення поняття, центральні і периферичні органи імунної системи. Поняття про гуморальний і клітинний імунітет. Імунопатологічні процеси, види, загальна характеристика. Імунологічна толерантність, механізми і значення в патології. Види імунодефіциту.

Поняття «імунітет». Імунна система. Лімфоцити і макрофаги. Гуморальний і клітинний імунітет. Види імунітету: видовий абсолютний і відносний імунітет; набутий імунітет і його підвиди; противірусний імунітет; антитоксичний і антибактеріальний. Загальний механізм алергічної реакції. Етіологія алергічних захворювань. Класифікація алергенів. Алергічна реактивність. Класифікація алергічних реакцій. Патогенез алергічних реакцій

(стадії: імунологічна стадія, стадія біохімічної реакції і стадія комплекс-клінічних реакцій). Деякі найбільш поширені алергічні захворювання людини (поліноз, кропив'янка, набряк Квінке, анафілактичний шок, сироваткова хвороба, лікарська алергія). Механізм аутоімунізації.

Пухлини.

Визначення суті пухлинного росту. Морфогенез та гістогенез пухлин. Ріст пухлин. Доброякісні, злоякісні та пухлини з місцеводеструючим ростом. Критерії злоякісності. Метастазування, види, закономірності. Сучасна класифікація пухлин, принципи її будови.

Пухлини, визначення поняття, роль в патології людини. Загальна характеристика пухлин. Теорії виникнення пухлин.

Особливості будови, властивості (атипізм, анаплазія) і види росту пухлин. Ознаки доброякісних і злоякісних пухлин. Метастазування і рецидивування пухлин. Патогенні впливу пухлин на організм людини. Сучасна класифікація пухлин. Епітеліальні пухлини: доброякісні (папіломи і аденоми) і злоякісні (рак і його види). Пухлини мезенхімального походження (доброякісні та злоякісні).

Змістовний модуль 2.

Патологія органів і систем.

Порушення кровообігу.

Порушення повнокрів'я. Морфологічні зміни в органах при гострому венозному повнокрів'ї (гостра серцево-судинна недостатність). При хронічному венозному повнокрів'ї (хронічна серцево-судинна недостатність). Тромбоз визначення. Причини, механізми та фактори тромбоутворення. Види тромбів. Наслідки тромбозу. Синдром дисемінованого внутрішньо-судинного згортання крові як прояв порушення мікроциркуляції. Емболія, визначення. Причини, види, наслідки емболії. Тромбоутворення легеневої артерії. Інфаркт, визначення. Види, стадії, наслідки. Недостатність дихання (гіпоксія). Порушення вентиляції легенів. Зменшення кровотоку в легенях. Порушення дифузії газів. Порушення регуляції зовнішнього дихання.

Загальні реакції організму на порушення.

Стрес - загальна характеристика стресу як неспецифічної реакції організму на дію різних чинників. Стадії, механізми розвитку та прояви стресу. Структурно-функціональні зміни. Пристосувальне і шкідливу значення стресу.

Колапс як форма гострої судинної недостатності. Причини, механізми розвитку та основні прояви. Шок, загальна характеристика, види шоку в залежності від причини, патогенез і стадії. Роль порушень центральної нервової системи в патогенезі шоку. Поняття про шоківих органах. Клінічні прояви та основи діагностики шоківих станів. Відмінність шоку від колапсу. Кома, загальна характеристика, причини та види коматозних станів. Основні

патогенетичні фактори розвитку коматозних станів. Клінічні прояви різних ком, їх значення для організму. Роль клініко-лабораторних досліджень в діагностиці різних видів ком: діабетичної, уремічний, печінкової.

Захворювання органів дихання.

Пневмонії – класифікація, етіологія, патогенез та морфологічні прояви крупозної та вогнищевої пневмонії, їх можливі ускладнення та причини смерті. Хронічний бронхіт – етіологія, патогенез, патологічна анатомія, можливі ускладнення та причини смерті. Рак легень – розповсюдження, етіологія, патогенез, форми та їх клініко-морфологічна характеристика. Закономірності метастазування. Поняття про ателектаз, колапс легень.

Захворювання серцево-судинної системи. Атеросклероз – етіологія, патогенез, патологічна анатомія. Стадії атеросклерозу. Клініко-морфологічні форми, їх прояви та можливі ускладнення. Взаємозв'язок атеросклерозу та інфаркту міокарда. Гіпертрофічна хвороба – етіологія, патогенез. Клініко-анатомічні форми гіпертонічної хвороби, їх характеристика, причини смерті. Поняття про симптоматичну артеріальну гіпертензію.

Ішемічна хвороба серця – етіологія, патогенез, фактори ризику. Інфаркт міокарду – морфологія, ускладнення та причини смерті. Хронічна ішемічна хвороба серця. Уявлення про морфогенез, ускладнення та причини смерті. Загальні відомості про ревматичні хвороби.

Захворювання шлунково-кишкового тракту.

Ангіна – етіологія, види, патологічна анатомія, ускладнення. Гастрит – гострий гастрит, причина, патогенез, патоморфологічна характеристика різних форм, ускладнення. Хронічний гастрит, причини та механізму розвитку, основні форми, їх морфологічна характеристика. Виразкова хвороба – етіологія, патогенез, морфологічні прояви в період загострення та ремісії виразки, ускладнення. Апендицит – етіологія, патогенез, класифікація. Патологічна анатомія гострого апендициту та його ускладнення. Перитоніт – причини, види, ускладнення. Захворювання печінки та жовчовивідних шляхів

Класифікація хвороб печінки – гепатози, гепатити, цирози, пухлини. Токсична дистрофія печінки як варіант гострого гепатозу. Причина, патогенез, морфологічні прояви, ускладнення. Жировий гепатоз – етіологія, патогенез, патогенетична роль алкоголю, патологічна анатомія, ускладнення.

Вірусний гепатит – етіологія, епідеміологія, патогенез. Клініко-морфологічні форми, їх характеристика, ускладнення, причини смерті. Цироз печінки – причини, основні морфологічні прояви ускладнення. Поняття про портальну гіпертензію. Холецистит та жовчево-кам'яна хвороба – етіологія, патогенез, патологічна анатомія, ускладнення, причина смерті.

Захворювання нирок

Пієлонефрит гострий та хронічний – етіологія, патогенез, патологічна анатомія, ускладнення, причини смерті. Гломерулонефрит – сучасна класифікація. Гострий, хронічний та швидкопрогресуючий гломерулонефрит

– етіологія. Патогенез, патологічна анатомія, ускладнення, причини смерті. Гостра та хронічна ниркова недостатність – морфологічні еквіваленти, наслідки. Патологія статевих органів, вагітності та постпартального періоду.

Дисгормональні хвороби

Гіпертрофія передміхурової залози – форми, патологічна анатомія, ускладнення, наслідки. Залозиста гіперплазія ендометрію – морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки. Ендоцервікоз – уявлення, морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки. Пухлини статевих органів Рак матки та рак молочної залози – розповсюдження, класифікація, морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки. Патологія вагітності та постпартального періоду Гестоз – етіологія, патологічна анатомія, ускладнення, причини смерті. Позаматкова вагітність – причини, види, морфологічна характеристика, ускладнення, наслідки. Поняття про мимовільний аборт, передчасні пологи. Постпартальна інфекція – причини, патогенез, патологічна анатомія, ускладнення, причини смерті. Перинатальна патологія Поняття про ембріо- та фетопатії. Пологова травма – причини, механізми розвитку, морфологічна характеристика, ускладнення, причини смерті. Респіраторний дистресс-синдром новонародженого – етіологія, патогенез, патологічна анатомія, ускладнення, причини смерті. Гемолітична хвороба новонародженого – причини, механізми розвитку, патологічна анатомія, ускладнення, причини смерті.

Інфекційні захворювання

Загальні закономірності розвитку інфекційного процесу. Класифікація інфекційних захворювань. Інфекційні захворювання з повітряно-краплинним механізмом зараження ГРВІ (грип, парагрип, респіраторно-синцитійна та аденовірусна інфекція) – етіологія, епідеміологія, патогенез, патологічна анатомія, ускладнення, причини смерті. Туберкульоз – етіологія, патогенез, класифікація, патологічна анатомія, ускладнення, причини смерті. Дифтерія та скарлатина – етіологія, епідеміологія, патогенез, патологічна анатомія, ускладнення, причини смерті. Інфекційні захворювання з ентеральним та парентеральним механізмом зараження. Кишкові інфекції (черевний тиф, дизентерія, сальмонельоз, холера) – етіологія, епідеміологія, патогенез, патологічна анатомія, ускладнення, причини смерті. Холера як карантинна інфекція. СНІД – етіологія, епідеміологія, патогенез, патологічна анатомія, ускладнення, причини смерті.

Розподіл навчального часу на 2019– 2020 н.р.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма		Заочна форма	
	> 3	у тому числі	> 3	у тому числі

[illegible]

системи.												
Патологічна фізіологія нервової системи	2	2				2			1			4
Патофізіологія ендокринопатій	2		2									4
Теорія стресу.	6					2						4
Хвороби адаптації.	6					2						4
Водно-електролітний обмін та його порушення	4					2						2
Разом за змістовим модулем	44	12	12			20	46	2	2			42
Усього годин	90	24	24			42	90	4	4			82

Змістовні модулі учбового курсу

I. Змістовий модуль

Тема: Загальна патофізіологія

Лекційні модулі:

1	Зміст і завдання предмету. Поняття про здоров'я та хворобу.	2 год.
2	Етіологія. Патогенез. Саногенез.	2 год.
3	Дистрофії. Порушення тканинної рідини	2 год.
4	Імунопатологічні процеси.	2 год.
5	Загальна морфологія запалення.	2 год.
6	Пухлини. Канцерогенез. Метастазування.	2 год.

Практичні модулі:

1	Загальні уявлення про оцінку фізичного стану осіб.	2 год.
2	Етіологія. Патогенез.	2 год.
3	Конституція, спадковість, реактивність, імунітет та алергія їх роль в виникненні та проходження хвороби	2 год.
4	Повнокров'я. Стаз. Порушення лімфовідтоку. Крововиливи, поняття "шок" Емболія. Тромбоз.	2 год.
5	Паренхіматозні дистрофії. Некроз. Мезенхімальні та змішані дистрофії.	2 год.
6	Регенерація, гіпертрофія, гіперплазія, процеси організації. Запалення та лихорадка.	2 год.

Модулі самостійної роботи:

1. Теорії стресу. Посттравматичний стрес, його причини та посттравматичні стресові порушення.
2. Хвороби адаптації.
3. Анатомічна, фізіологічна, біохімічна адаптація в процесі перебудови організму в зв'язку з хворобою, травмою та інвалідністю.
4. Біологічне значення адаптаційного синдрому.
5. Види імунітету. Підвиди набутого імунітету.
6. Механізм несприйнятливості до інфекційних захворювань.
7. Визначення поняття «алергія». Класифікація алергенів. Загальний патогенез алергічних реакцій.
8. Коротка характеристика полінозу і кропив'янки, набряку Квінке та анафілактичного шоку.
9. Механізм прояви лікарської алергії.
10. Визначення поняття аутоімунізації. Патогенез аутоімунних реакцій.
11. Прояви функціональної анаплазії пухлини. Морфологічні особливості пухлинної тканини.
12. Канцерогенні чинники та їх вплив на розвиток пухлини.

II. Змістовий модуль

Тема: Приватна патофізіологія

Лекційні модулі:

1	Порушення кровообігу.	2 год.
2	Хвороби дихальної системи.	2 год.
3	Хвороби травної системи.	2 год.
4	Хвороби нервової системи.	2 год.
5	Хвороби сечовидільної системи.	2 год.
6	Хвороби ендокринної системи	2 год.

Практичні модулі:

1	Загальна морфологія запалення.	2 год.
2	Основи вчення про пухлини. Епітеліальні пухлини.	2 год.
3	Патологічна фізіологія зовнішнього дихання	2 год.
4	Патологічна фізіологія загального кровообігу.	2 год.
5	Патологічна фізіологія нервової системи.	2 год.
6	Патологічна фізіологія системи травлення.	2 год.

Модулі самостійної роботи:

1. Розлади периферичного кровообігу.
2. Атеросклероз. Ішемічна хвороба серця.
3. Причини та основні прояви гострої та хронічної недостатності кровообігу.
4. Запальні захворювання легень.
5. Дифтерія. Кір. Скарлатина. Сепсис.
6. Визначення поняття «стрес». Основні причини виникнення стресу. Поняття «хвороби адаптації» або стрес-хвороби.

7. Визначення поняття «шок». Основні форми шоку. Характеристика стадій травматичного шоку.
8. Кисотно-лужна рівновага і його порушення.
9. Водно-електролітний обмін і його порушення.

Перелік літератури:

ОСНОВНА

1. Патологическая анатомия. Учебник в 2-х т.т. Под ред. М.А.Пальцева. - М.: Медицина, 2001 (переизд. 2006).
2. Патология. Учебное пособие для студ. фарм. ф-та. Под ред. В.Б. Писарева и В.В.Новочадова. - Волгоград, 1998.
3. Руководство по общей патологии человека. Под. ред. Н.К.Хитрова. – М., 1999 (переиз. 2003).
4. Зайчик А.Ш., Чурилов Л.П. Основы общей патологии. – СПб: Специальная литература, 1999
5. Патифизиология: практикум/ Под ред. В.Ю. Шанина. – СПб: Питер, 2002. - 736 с.
6. Шанин В.Ю. Клиническая патофизиология. – СПб: Специальная литература, 1999.

ДОДАТКОВА

1. Актуальные проблемы патофизиологии (избранные лекции). Под ред акад. Б.Б.Мороза. – М.: Медицина, 2001.
2. Атлас по патологической анатомии. Под. ред. М.А.Пальцева. – М.: Медицина, 2003 (переиз. 2005, 2007).
3. Баркова Э.Н., Жданова Е.В., Назаренко Е.В. Руководство к практическому курсу патофизиологии. – Ростов-на-Дону: Феникс. 2007.
4. Войнов В.А. Атлас по патофизиологии. – М.: МИА, 2004. (2-е изд. – 2007)
5. Дамьянов И. Секреты патологии. Пер с англ. – М.: МИА, 2006
6. Зайчик А.Ш., Чурилов А.П. Основы общей патологии (патофизиология). – СПб: Элби, 2000 (переизд. 2002, 2006).
7. Зайчик А.Ш., Чурилов А.П. Основы патохимии. – СПб: Элби, 2000
8. Краткий учебный словарь по патологии. Сост. В.Б.Писарев и В.В.Новочадов. - Волгоград, 2000.
9. Литвицкий П.Ф. Патофизиология. Учебник. – М., 2007. (с CD)
10. Патофизиология. Под. ред. В.Ю.Шанина. – СПб.: Элби-Пресс, 2005.
11. Патофизиология в рисунках, таблицах и схемах. Под ред. В.А.Фролова, Г.А.Дроздовой и Д.П.Билибина. – М.:МИА, 2003.
12. Руководство к практическим занятиям по патологии. Под ред. М.А. Пальцева. – М.: Медицина, 2006.

INTERNET-ресурси

- www.patolog.ru
- www.visma.ac.ru/~patan/
- www.alexmorph.narod.ru
- pathology.dn.ua/index_rus.shtml

- www-medlib.med.utah.edu/webpath/webpath.html
- 141.214.6.12/cyberscope631/
- www.diesis.com/fabrizio/atlas/a.htm
- www.diamorph.ru/micr/1.htm
- www.le.ac.uk/pa/teach/va/titlpag1.html

Підсумкова тека

Методи контролю: письмовий (тестові завдання) та практичний.

Критерії оцінювання знань та вмінь студентів з курсу «Патологічна фізіологія»

Відповідь на практичному занятті та усна відповідь за темою індивідуального завдання	
A5 (відмінно)	Студент має глибокі міцні знання з теми. Вміє застосовувати здобуті знання на практиці. Відповідь базується на результатах отриманих в області цитології, генетики, молекулярної біології, тобто з урахуванням міжпредметних зв'язків. В відповіді присутні розуміння фізико-хімічних механізмів різноманітних біологічних процесів. Розуміє опис на молекулярному рівні складу, будови і функціонування компонентів клітини в нормі і при патології, молекулярні механізми регуляції біологічних процесів.
B 4,5 (добре)	Студент має міцні ґрунтовні знання, вміє застосовувати їх на практиці, але може допустити неточності, окремі помилки в формуванні відповідей
C 4 (добре)	Студент знає програмний матеріал повністю, але недостатньо вміє самостійно мислити, не може вийти за межі теми
D 3,5 (задовільно)	Студент знає основний зміст теми, але його знання мають загальний характер, іноді не підкріплені прикладами
E 3 (задовільно)	Студент має прогалини в знаннях з теми. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні
X 2 (незадовільно)	Студент має фрагментарні знання з теми. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал
F 1 (незадовільно)	Студент повністю не знає програмного матеріалу, відмовляється відповідати

Модульний контроль (усна відповідь, письмова контрольна робота)	
A5 (відмінно)	Студент має глибокі міцні і системні знання з теми змістового модулю, вільно володіє понятійним апаратом. виставляється студентові, який глибоко і досконало засвоїв програмний матеріал, повно, послідовно і логічно його викладає, при цьому студент не відчуває труднощів з відповідями на видозмінені питання, показує

	знання з предмету анатомії та фізіології з патологією, вирішує проблемно-ситуаційні завдання.
В 4,5 (добре)	Студент має міцні ґрунтовні знання, вміє застосовувати їх на практиці, але може допустити неточності в формулюванні відповідей, окремі помилки при виконанні практичних робіт.
С 4 (добре)	Виставляється студентові, який добре знає програмний матеріал з предмету анатомії і фізіології з патологією, грамотно і по суті його викладає, володіє анатомічною термінологією, який не допускає суттєвих помилок у відповідях.
Д 3,5 (задовільно)	Студент знає основні теми курсу, має уявлення про проблематику поставлених питань, але його знання мають загальний характер, відповіді не підкріпленні прикладами. При виконанні практичних завдань допускає помилки.
Е 3 (задовільно)	Виставляється студентові, який має знання тільки основного матеріалу, має уяву про фізіологічні процеси, протікаючи в організмі людини, але не засвоїв деталей, допускає помилки.
Х 2 (незадовільно)	Виставляється студентові, який не засвоїв програмного матеріалу, допускає суттєві помилки, немає систематичних знань з предмету.
F 1 (незадовільно)	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно.

Залік	
Зараховано	Студент засвоїв основні теми курсу, успішно виконав всі практичні та індивідуальні завдання. Вміє застосовувати здобуті знання на практиці. Може допускати неточності в формулюванні відповідей, окремі помилки при виконанні практичних робіт.
Не зараховано	Студент має фрагментарні знання з усього курсу. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал. Практичні навички на рівні розпізнавання.

Реферат, доповідь	
A5 (відмінно)	Запропонована студентом робота викладена в обсязі, що вимагається, оформлена грамотно, спирається на базовий теоретичний і практичний матеріал, містить нову, нетрадиційну інформацію з даного питання і пропозиції щодо практичного застосування.
В 4,5 (добре)	Запропонована студентом робота викладена в обсязі, що вимагається, оформлена грамотно, спирається переважно на базовий теоретичний і практичний матеріал, містить фрагменти нової, нетрадиційної інформації.
С 4 (добре)	Запропонована студентом робота викладена в необхідному обсязі, оформлена грамотно, включає базовий теоретичний та практичний матеріал, але містить певні недоліки у висвітленні питання, яке досліджувалось.
Д 3,5 (задовільно)	Робота містить базовий теоретичний та практичний матеріал, але не має практичного виходу. Виклад матеріалу неточний, присутні недоліки у висвітленні теми.
Е 3 (задовільно)	Робота містить базовий теоретичний та практичний матеріал, але

	тема розкрита неповністю. Виклад матеріалу неточний, присутні недоліки у висвітленні теми. Обсяг запропонованої роботи не відповідає вимогам.
X 2 (незадовільно)	Робота базується на фрагментарних знаннях з курсу. Тема дослідження не розкрита.
F 1 (незадовільно)	Робота не виконана.

Зміни та доповнення до робочої програми

_____ н.р.

Протокол № _____ від «_____» _____ р.
Завідувач кафедри _____

Протокол № _____ від «_____» _____ р.
Голова НМР інституту (факультету)